

De vrouw bekleed met de zon

Samengesteld uit diverse oude commentaren

De bijbellezer moet bij het onderzoek van Gods woord altijd bedenken, dat de indeling in hoofdstukken niet met Goddelijk gezag bekleed is, aangezien deze pas in de dertiende eeuw door Rome tot stand is gekomen. Helaas is de algemeen aanvaarde indeling meermalen ongelukkig uitgevallen. Dat is ook het geval met de verdeling van de hoofdstukken elf en twaalf van het bijbelboek Openbaring. Het laatste vers van hoofdstuk elf behoort qua inhoud bij hoofdstuk twaalf, want met het achttiende vers van hoofdstuk elf waren wij aan het einde van de huidige bedeling gekomen en was er door de hemelbewoners al gejubeld over het aanbreken van het Godsrijk, de opstanding van de rechtvaardigen en het rechtvaardig oordeel van de Messias.

Het laatste vers van hoofdstuk 11 behoort niet meer tot de lofprijzing van de hemelbewoners, maar kondigt aan, dat de volgende visioenen op Israëel betrekking hebben.

11:19 En de tempel Gods, die in de hemel is, ging open en de ark van zijn verbond werd zichtbaar in zijn tempel, en er kwamen bliksemstralen en stemmen en donderslagen en aardbeving en zware hagel

Johannes zag allereerst, hoe de tempel Gods in de hemel openging. Dat er een tempel Gods in de hemel bestaat, is duidelijk. De offerdienst van Israëel was een schaduw van toekomstige en hemelse dingen. Alles was daar tot in de kleinste bijzonderheden naar het plan en patroon van de hemelse werkelijkheid uitgevoerd. Op de berg Horeb heeft Mozes van de eredienst het hemels voorbeeld ontvangen, zoals wordt verteld in Exod.25:9: “Gij zult het maken overeenkomstig alles wat Ik u toon, het model van de tabernakel en het model van al zijn gerei”.

De ark van Zijn verbond werd in de hemel zichtbaar. Op aarde vormde de ark het middelpunt van het heilige der heiligen, het zinnebeeld van Gods aanwezigheid onder Israëel (vgl. Num.10:33-36, 1 Sam.4:6-8). Uit haar verschillende namen kunnen we haar geweldige betekenis afleiden. Zij heette “ark voor de getuigenis” (Ex.31:7), “ark des verbonds” (1 Kon.8:1), “ark des verbonds des Heren” (1 Kon.8:6, 2 Kron.5:7), “ark des Heren”, “ark Gods”, “ark van Gods sterkte”. Salomo noemde haar “de ark Uwer kracht”. Zij bevatte de wet, het verborgen manna en de altijdbloeiende amandelstaf (Heb.9:4). In Openb.11:19 moeten wij denken aan de oorspronkelijke ark in de hemel, niet aan de ark die eens op aarde stond. Volgens Jer.3:16 zal de aardse ark namelijk nooit weer tevoorschijn komen.

Dat de hemelse ark in Openb.11 “de ark van Zijn verbond” wordt genoemd, brengt ons op de rijke gedachte, dat God het Sinaï-verbond gedenkt. Evenals de regenboog uit Openb.4:3 en 10:1 ons wijst op Zijn verbond met de schepping, zo wijst de de ark op Zijn verbond met Israëel. De ark wordt echter niet getoond met een verzoendeksel. En daar is reden voor. Het verzoendeksel wees immers op verzoening door het bloed der *bedekking*. Hier wordt de aandacht niet

DE VROUW

gevestigd op verzoening, maar op loutering en zuivering door middel van een oordeel. Daarom lezen wij van bliksemstralen, stemmen, donderslagen, aardbeving en zware hagel – tekenen van het gericht, dat voortkomt uit de zevende bazuin (11:15) en dat in de volgende hoofdstukken in detail beschreven zal worden. Waar de zonde niet bedekt is, daar wordt zij uiteindelijk door Gods gramschap verteerd.

12:1 En er werd een groot teken in de hemel gezien: een vrouw, met de zon bekleed, met de maan onder haar voeten en een krans van twaalf sterren op haar hoofd

En daarmee hebben wij het antwoord op de vraag al gekregen, wie toch deze merkwaardige zwangere vrouw is, die bekleed is met de zon, de maan onder de voeten heeft en wier hoofd bedekt is met een krans van twaalf sterren. Dat de Kerk niet bedoeld kan zijn is duidelijk, want die heeft Christus niet gebaard. Ze bestond nog niet eens toen Jezus werd geboren! (vgl. Mat.16:18). Maria is evenmin bedoeld, want wat in vs.13-17 over deze vrouw wordt gezegd, is niet op de moeder des Heren van toepassing. De enig houdbare verklaring stelt, dat wij hier aan Israël moeten denken. Het voorafgaande begunstigt deze opvatting ten zeerste en het verband is altijd de beste verklaring van een moeilijke bijbeltekst. Niet de Gemeente, maar Israël heeft naar het vlees de Messias gebaard (zie Rom.1:3; 9:5; Heb.7:14 en vergelijk verder Openb.12:6 met Jes.26:20-21 en Dan.12:12).

Uit het vervolg van Openb.12 blijkt, dat de “vrouw” niet werkelijk in de hemel is maar op aarde verblijft en gedurende het tijdperk van de grote verdrukking vervolgd zal worden¹. Uit talrijke Schriftplaatsen weten we, dat dit lot Israël zal treffen. Het verbond met Israël is een verbond, dat de Almachtige uitdrukkelijk trouw blijft (zie Jes.9:6; 54:9-10; Jer.3:1; Ezech.16:8; Hos.2:15,18; 3:4-5). Aangezien de ark des verbonds in Gods tempel zichtbaar werd, is het aannemelijk, dat in Openb.12:1 Israël, de eens verlaten en nu weer aangenomen vrouw van de HERE is bedoeld. Israël wordt in het Oude Testament met een getrouwde vrouw vergeleken (Jes.54 etc.). Ten tijde van haar verwerping ook met een weggezondene (Jes.50, Jer.3) of een weduwe (Jes.47, Klaagl.1:1, Lukas 18).

De beschrijving van deze vrouw strookt geheel met Israël. Zij is “bekleed met de zon”. Hoewel de Here Zijn volk door gericht en loutering (11:19), gedenkt Hij toch aan Zijn verbond met de bedoeling om het uiteindelijk te zegenen en het tot een zegen te maken. De zon is het licht der wereld (Gen.1:14-18). Dit moet Israël via de woorden Gods, die aan haar zijn toevertrouwd, en via de Messias voor de hele mensheid worden. God heeft de Joden bestemd om lichtbrengers en lichtdragers te zijn (Psa.147:19-20, Rom.9:4-5; Deut.7:6;

---

¹ De vrouw, die Johannes zag was een groot *teken* (Gr.*semeion*). We worden er aan het begin van het visioen meteen op attent gemaakt, dat we niet aan een letterlijke vrouw moeten denken, maar met een zinnebeeldige voorstelling te maken hebben. De werkelijkheid die door het zinnebeeld wordt weergegeven zal zich gezien de verzen 6 en 13-18 op aarde bevinden.

Efe.2:12,19-22). De vrouw heeft “de maan onder haar voeten”. In de natuur is dat de nachtvorstin, even afwisselend als de eb en vloed, die zij veroorzaakt (Gen.1:14-18). De maan is derhalve een gepast beeld voor de veranderlijke en tijdelijke heerschappij van de duisternis. Door het woord van God standvastig te onderhouden zou Israël alle machten van het kwaad onder haar voeten gekregen hebben. Bij de oprichting van het Sinaïverbond had God dat nadrukkelijk beloofd (Exod.19:5-6, zie ook Psa.45, 46 en 72). Het herstelde en gelouterde Israël en de verheerlijkte Gemeente zullen na de verschijning van de Messias de boze machten uiteindelijk ook werkelijk weten te onderwerpen (vgl. Rom.16:20).

Bij de kroon van twaalf sterren denken velen aan de patriarchen of de twaalf stammen. Men beschouwt Openb.12:1 dan als een verwijzing naar Jozefs bekende droom (Gen.37:9-10). Het lijkt geen twijfel, dat er op die droom gezinspeeld wordt, maar de volmaakte kroon van Israël wordt toch pas in Openb.21 beschreven. Het nieuwe Jeruzalem zal haar schitterende kroon zijn. De “sterren” staan model voor alle leraars der gerechtigheid die het Joodse volk in de loop der eeuwen heeft voortgebracht (vgl. Dan.12:3) - de twaalf apostelen in het bijzonder (Openb.21:14).

12:2 en zij was zwanger en schreeuwde in haar weeën en in haar pijn om te baren.

Wanneer Johannes zegt, dat de vrouw *zwanger* was, dan wijst dit opnieuw op Israël. De smarten van ballingschap en volkerenmoord worden door de profeten dikwijls met weeën vergeleken (zie b.v. Jes.26:17-18 en Micha 4:9-10). Het Jodendom mag de verwachting koesteren, dat het koninkrijk van God zal worden voorafgegaan door een periode van benauwdheid, de “barensweeën van de Messias”. De profeet Jeremia heeft immers voorspeld dat het herstel van Israël zal worden ingeluid door “een tijd van benauwdheid voor Jakob”, even pijnlijk als de smarten van een berende vrouw (Jer.30:4-8). De Here Jezus wees ook op die komende benauwdheid, toen Hij in Zijn rede op de Olijfberg over “het begin der weeën” sprak (Mat.24:8, Mar.13:8).

De vrouw in haar hemels gewaad, Israël als de verbondspartner van de HERE, wordt ons door Johannes getoond op het belangrijkste keerpunt van haar bestaan. Een diepe benauwdheid zal “Jakob” treffen, maar daaruit zal hij gered worden. Op die dag zal God “het juk van hun hals verbreken en hun banden verscheuren, vreemden zullen hen niet meer knechten, maar zij zullen de HERE, hun God, dienen en David, hun koning, die de HERE hun verwekken zal” (Jer.30:7-8, vgl. Jer.30:6). De schijnbaar volledige ondergang van de Joodse natie zal in werkelijkheid tot een heerlijke wederopstanding leiden, in geestelijk én nationaal opzicht.

12:3 En er werd een ander teken in de hemel gezien, en zie, een grote rossige draak met zeven koppen en tien horens, en op zijn koppen zeven kronen.

Behalve het grote teken van de zwangere vrouw werd er in de hemel nog een ander teken gezien: een grote, vuurrode draak. Bij het woord “draak” moeten we niet aan de heidense mythologie betreffende vuurspuwende monsters denken, maar aan het bijbels getuigenis betreffende slangachtige dieren in de zee, de *tannim* die in Gen.1:21, Psa.74:13, Jes.27:1 en Jes.51:9 worden vermeld. Het is niet verwonderlijk, dat de rossige draak in vers 9 “de oude slang” wordt genoemd. Vanzelfsprekend wordt daarmee gewezen op de slang uit het paradijs (Gen.3), maar de vorm van het beest dat Johannes zag geeft mede aanleiding tot deze vergelijking.

De “vurige” of vuurrode kleur van de draak wijst op bloeddorst en vernielzucht. De ruiter op het “rossige” paard uit Openb.6:4 had immers tot taak om “de vrede van de aarde weg te nemen, en dat zij elkander zouden *slachten*”. De duivel is een “mensenmoorder van het begin af” en de inspirator van alle machthebbers die dood en verderf zaaien (vgl. Joh.8:44, 1 Joh.3:12). De “grootheid” van het beest geeft aan dat we met een ontzagwekkende verschijning te maken hebben.

Uit de aanduiding van de draak als “teken” (Gr. *semeion*), blijkt dat het niet om een letterlijke zeeslang gaat, maar om het zinnebeeld van een duistere werkelijkheid. De draak is volgens Johannes’ eigen zeggen een symbool van “de oude slang”, de slang uit het paradijs, het wezen “dat genoemd wordt duivel en de satan, dat het hele aardrijk misleidt” (vs.9, vgl. Openb.20:2).

Van deze draak wordt gezegd, dat hij “zeven koppen en tien horens” heeft. Zonder twijfel wordt daarmee bedoeld, dat hij heerschappij over de wereld uitoefent. Hij is de werkelijke regeerder, die achter iedere aardse regering schuilgaat. De Here Jezus heeft dat beaamd (Mat.4:8-9, Luk.4:5-7) en hem de titel “overste der wereld” gegeven (Joh.14:30).

Hoewel de getallen zeven en tien als symbolen van een volheid opgevat moeten worden, hebben zij beslist ook een letterlijke betekenis. Het “beest dat uit de zee opkomt” heeft immers ook zeven koppen en tien horens (Openb.13:1, 17:3,7). Een engel heeft aan Johannes verklaard wat onder die koppen moet worden verstaan: “De zeven koppen zijn zeven bergen, waarop de vrouw [Babylon] gezeten is. Ook zijn het zeven koningen: vijf ervan zijn gevallen, één is er nog en de andere is nog niet gekomen, en wanneer hij komt, moet hij korte tijd blijven” (Openb.17:9-10). Over de horens merkte de engel op: “Het zijn tien koningen, die nog geen koningschap hebben ontvangen, maar één uur ontvangen zij macht als koningen, met het beest” (Openb.17:12).

“Bergen” zijn in de bijbel het zinnebeeld van koninklijke heerschappij of gevestigd gezag (vgl. Psa.30:8, Jer.51:25, Dan.2:35). Als de engel tegen Johannes zegt, dat de zeven koppen van het beest zeven “bergen zijn waarop de vrouw zit en ook zeven koningen” (Openb.17:9-10), dan bedoelt hij daarmee: zeven wereldrijken waartoe Babylon heeft behoord. Vijf van die rijken waren al van het toneel verdwenen, toen Johannes de Openbaring ontving. Eén bestond er op het moment dat de ziener zijn boek schreef. En één was er nog toekomstig. De vijf

heerschappijen uit het verleden waren: het Soemerische, Assyrische, Babylonische, Medo-Perzische en Grieks-Macedonische rijk. Het rijk dat bestond toen Johannes zijn boek schreef, was vanzelfsprekend het Romeinse. De toekomstige wereldheerschappij is die van het verdeelde koninkrijk uit Dan.2:41-44. Het beest zal daarin regeren samen met tien koningen, die door de tien horens worden voorgesteld (Openb.17:12).

De koppen en horens van de draak zijn dus niet alleen symbolen van de wereldheerschappij, maar ook *letterlijk* zeven rijken uit de geschiedenis en *letterlijk* tien machthebbers die nog op het toneel moeten verschijnen.

De zeven “kronen” (Gr. *diademata*) op de koppen van de draak worden doorgaans opgevat als “koninklijke hoeden”. Voor een koninklijk hoofddekseel wordt in de Septuagint, de Griekse vertaling van het Oude Testament, echter niet het woord *diadema*, maar het woord *stephanos* gebruikt (zie b.v. 2 Sam.12:30 LXX). Israëls hogepriester droeg wél een gouden *diadeem*, die op zijn tulband was aangebracht (Exod.28:36-38). De zeven “kronen” van de draak wijzen gezien de oudtestamentische achtergrond niet zozeer op politieke, maar op *godsdiens*tige heerschappij. Elk wereldrijk maakt van een staatsgodsdienst (of een ideologie) gebruik om de massa’s te kunnen manipuleren. Satan bestuurt zijn pionnen met name door op hun diepgewortelde religieuze gevoelens in te spelen en de gedachten van de volken te vergifigen. Hij *misleidt* en *verleidt* de mensheid (zie vs.9, vgl. Openb.20:3,8). Het woord *diadema* komt slechts in drie bijbelteksten voor (Openb.12:3, 13:1 en 19:12). Dat Jezus bij Zijn parousia “vele diademen” draagt (Openb.19:12) betekent waarschijnlijk dat Hij in de toekomstige eeuw de godsdienst van de mensheid zal coördineren en inspireren, terwijl die godsdienst nu nog onder de invloed staat van satan, de “god van de tegenwoordige eeuw” (2 Kor.4:4, Efe.2:2).

12:4 En zijn staart sleepte een derde van de sterren des hemels mede en wierp die op de aarde. En de draak stond voor de vrouw, die baren zou, om, zodra zij haar kind gebaard had, dit te verslinden.

Het misleidende van de draak wordt opnieuw benadrukt door naar zijn “staart” te verwijzen. Indien de koppen en horens van de draak rijken en machthebbers aanduiden, dan is de staart een zinnebeeld van valse profetie. In Jes.9:14 lezen we immers: “De oude en aanzienlijke, die is de kop, en de profeet, die leugen onderwijst, die is de staart”.

Met zijn staart “sleepte de draak een derde van de sterren des hemels mede en wierp die op de aarde”. Dit beeld is ontleend aan een profetie van Daniël over de Syrische vorst Antiochus Epiphanes. De profeet schreef over deze “horen” [koning] dat hij “zeer groot werd, ja, zijn grootheid reikte tot aan het heer des hemels, en hij deed er van het heer, namelijk van de sterren, ter aarde vallen, en vertrapte ze. Zelfs tegen de vorst van het heer maakte hij zich groot, en Hem werd het dagelijks offer ontnomen en Zijn heilige woning werd neergeworpen. En een

eredienst werd in overtreding ingesteld tegenover het dagelijks offer; en hij wierp de waarheid ter aarde, en wat hij ook deed, gelukte hem” (Dan.8:10-12).

Met “het heer des hemels” bedoelt Daniël niet de engelen, maar hooggeplaatste Israëlieten. Antiochus’ macht reikte immers niet letterlijk tot de hemel – hij oefende zijn koningschap uit in het Midden-Oosten. Het trieste van Antiochus’ optreden was, dat hij een deel van het Joodse volk, met name van de priesters, wist over te halen om zijn hellenistische politiek te volgen. Daarna was hij in staat om die partij naar zijn pijpen te laten dansen. Hij slaagde er zelfs in om de tempel te ontwijden, en in plaats van de dienst van God een heidense cultus van de afgod Zeus in het heiligdom in te stellen. Details betreffende deze geschiedenis zijn overgeleverd in de boeken der Makkabeeën.

Iets dergelijks zal de draak gedurende het tijdvak van “Jakobs benauwdheid” opnieuw gelukken. Eén derde van de “sterren des hemels” (leraars van Israël, leiders van “het volk der heiligen des Allerhoogsten”, zie Dan.7:27) zal zich door zijn misleiding laten meeslepen en God vaarwel zeggen (vgl. 2 Thess.2:3). De overige twee-derde zal echter standvastig blijven.

In Johannes’ visioen stond de draak tegenover de vrouw, “die baren zou, om, zodra zij haar kind gebaard had, dit te verslinden”. Dat de draak dit kind vijandig bejegt is niet verwonderlijk. Hijzelf is nú immers de regeerder van de volken, zoals uit zijn “zeven koppen en tien horens” blijkt. Van het kind, dat de vrouw zal baren, wordt gezegd “dat het alle volken zal hoeden met een ijzeren staf” (vs.5), dat wil zeggen: dat het is voorbestemd om de draak van de troon te stoten en met grote gestrengheid over de mensheid te gaan regeren. Net als koning Herodes van weleer is de draak erop uit om zijn rivaal bij de eerste de beste gelegenheid te vernietigen (vgl. Mat.2:16-18).

12:5 En zij baarde een zoon, een mannelijk wezen, dat alle heidenen zal hoeden met een ijzeren staf; en haar kind werd plotseling weggevoerd naar God en zijn troon.

De meeste uitleggers zien in het baren van de zoon een aanduiding van de geboorte van de Messias. Over Hem is in Psa.2:7-9 immers geprofeteerd: “Ik wil gewagen van het besluit des HEREN: Hij sprak tot mij: Mijn zoon zijt gij; Ik heb u heden verwekt. Vraag Mij en Ik zal volken geven tot uw erfdeel, de einden der aarde tot uw bezit. Gij zult hen verpletteren met een ijzeren knots, hen stukslaan als pottenbakkerswerk”. In Openb.19:15 wordt opnieuw gezegd, dat de Messias alle volken met een ijzeren staf zal hoeden.

In de bijbel wordt onder het “verwekken” van de Messias echter *niet* zijn verwekking door Gods Geest in de maagd Maria verstaan, maar het feit dat God Hem uit de *doden* heeft opgewekt. In de synagoge van het Pisidische Antiochië zei Paulus immers: “Wij verkondigen u, dat God de belofte, die aan de vaderen geschied is, aan ons, hun kinderen, vervuld heeft door Jezus op te wekken, gelijk in de tweede psalm geschreven staat: Mijn zoon zijt gij, Ik heb u heden verwekt” (Hand.13:32-33, vgl. Heb.1:3-5).

Indien Openb.12:5 op de Messias betrekking heeft, dan zullen we onder het “baren” van de zoon dus niet Zijn geboorte, maar Zijn *opstanding* moeten verstaan. Het “plotseling weggevoerd worden naar God en Zijn troon” moet dan betrekking hebben op Zijn hemelvaart.

Het woord *ethne*, dat in Openb.12:5 met “heidenen” is vertaald, betekent “volken” en is hetzelfde woord als in de Griekse versie van Ps.2:8. De verheerlijkte Messias, die is voorbestemd om over de mensheid te regeren, werd na veertig dagen plotseling weggevoerd naar de hemel. De duivel heeft zijn heerschappij over de volken sedertdien kunnen voortzetten, zoals uit hun praktijk om oorlog te voeren (en de Joden te vervolgen) maar al te duidelijk blijkt (vgl. Openb.20:2,8). Jezus zit aan Gods rechterhand en wacht totdat Zijn vijanden tot een “voetbank voor zijn voeten” worden gemaakt (Heb.10:13). De Schepper heeft zijn grote macht nog niet opgenomen en Zijn koningschap nog niet aanvaard (Openb.11:16). Wij zien thans nog niet, dat alle dingen aan de Messias onderworpen zijn (Heb.2:8). Het koningschap van onze God en de macht van zijn Gezalvde zijn nog niet verschenen (Openb.12:10).

Dat Openb.12:5 op de Messias betrekking heeft, is echter lang niet zeker. Binnen het boek Openbaring wordt namelijk niet alléén van de Messias gezegd, dat Hij de volken zal “hoeden met een ijzeren staf”. In Openb.2:26-27 wordt dit beloofd aan overwinnaars, die weigeren om “te hoereren en afgodenoffers te eten” aangezien ze God trouw willen blijven (vgl. Openb.2:20). De belofte heeft betrekking op personen die zich niet door de staart van de draak laten meeslepen (vgl. Openb.12:4). Aan zulke getrouwen belooft de opgestane Here: “Wie overwint en mijn werken tot het einde toe bewaart, hem zal Ik macht geven over de heidenen, en hij zal hen hoeden met een ijzeren staf, als aardewerk worden zij verbrijzeld, gelijk ook Ik van mijn Vader ontvangen heb”.

Heersers, die in opdracht van God volken mogen besturen, worden in het Oude Testament Gods *knechten* genoemd. Mozes en David worden zo aangeduid (2 Sam.3:18, 7:8), maar ook Nebukadnezar, de koning van Babel (Jer.25:9, 27:6, 43:10). Cyrus, de vorst over het Perzische rijk, wordt zelfs Gods Gezalvde genoemd, d.w.z. een Messias (Jes.45:1).

Het is opmerkelijk, dat de 144.000 Israëlieten uit Openb.7 “de *knechten* van onze God” heten (7:3). Door middel van een zegel aan het voorhoofd worden zij beschermd tegen de apocalyptische plagen (Openb.9:4). In een later visioen blijkt, dat het uitsluitend *mannen* zijn (Openb.14:4), personen waarin geen bedrog is (Openb.14:5). Uit de aanduiding “knechten”, het feit dat ze zich niet aan afgodendienst hebben schuldig gemaakt (Openb.14:4-5) en hun onberispelijkheid kan worden afgeleid dat ze zijn voorbestemd om te regeren en aan de vereisten voor het opzienerschap voldoen (Openb.2:26-27, vgl. 1 Tim.3:2,10). In het messiaanse rijk zal het volk Israël worden bestuurd door de twaalf apostelen, die als onderkoningen van Christus fungeren (Mat.19:28, Luk.22:30). De volken zullen dan wellicht worden bestuurd door twaalf maal twaalf duizend regenten uit Israël.

Indien deze interpretatie van Openb.7 en 14 juist is, dan is met het “mannelijk wezen” uit Openb.12:5 niet de Messias, maar een groep eerstelingen bedoeld. Net zoals de “vrouw” uit het visioen niet letterlijk één vrouw is, maar het symbool van een heel volk, zo is haar “zoon” ook niet één man, maar een groep mensen die uit dit volk voortkomt. Het “baren” van de zoon betekent dan, dat deze groep op de een of andere wijze van de massa van het volk wordt afgezonderd. Het is niet waarschijnlijk, dat we onder dit afzonderen de verzegeling moeten verstaan die in Openb.7:2-4 wordt beschreven, want het zegel dat daar door een engel wordt aangebracht, biedt bescherming tegen de apokalyptische plagen die de aarde zullen treffen (Openb.7:3, vgl. Openb.9:4). Het ligt meer voor de hand om te veronderstellen, dat tijdens de periode van “Jakobs benauwdheid” duizenden Israëlieten het boek Openbaring zullen lezen en onder de indruk van het wereldgebeuren tot de overtuiging zullen komen dat Jezus de Messias is (vgl. Openb.1:1 met 7:3). Zodra ze op die manier “wedergeboren” zijn, wil de draak hen vermoorden. Maar zijn toelag mislukt, want de groep wordt plotseling weggevoerd naar God en zijn troon, d.w.z. naar de hemel (vgl. Openb.3:21). Het woord dat in Openb.12:5 met “wegvoeren” is vertaald, is van hetzelfde Griekse werkwoord afgeleid dat in 1 Thess.4:17 voor de “opname” van de gemeente wordt gebruikt.

In Openb.7:1-4 en Openb.9:4 bevinden de 144.000 verzegelden zich nog op aarde, temidden van de rampen die de wereld treffen. Maar in Openb.14:1 ziet Johannes ze, met Christus verenigd, op de berg Sion staan. Blijkbaar zijn zij de eersten die de Here mogen bijstaan wanneer Hij zijn koningschap op zichtbare wijze begint uit te oefenen (vgl. Openb.14:4b). Tussen Openb.9:4 en Openb.14:1 moeten deze mensen zich bij Christus hebben gevoegd. Dat moment wordt misschien in Openb.12:5 beschreven.

De “nakomeling” van de vrouw wordt in dit vers op merkwaardige wijze aangeduid. In de grondtekst staat *huios arsen*, d.w.z. “een [volwassen] zoon, [een] mannelijk [wezen]”. Die laatste toevoeging lijkt overbodig – zonen zijn immers altijd mannelijk! Hier wordt echter niet zozeer het *geslacht* van de “zoon” benadrukt, maar zijn mannelijke *kracht*: het feit dat hij op het punt staat om over de opstandige volken te gaan regeren en hen volledig te bedwingen.

12:6 En de vrouw vluchtte naar de woestijn, waar zij een plaats heeft, door God bereid, opdat zij daar twaalfhonderdzesig dagen onderhouden zou worden

Voordat Israël in het beloofde land aankwam, trok het volk veertig jaar lang door de woestijn en werd daar door God met manna onderhouden. Voordat de “vrouw” uit dit visioen haar functie als lichtdraagster voor de mensheid kan gaan uitoefenen, verblijft ze opnieuw enige tijd in de woestijn en geniet daar de bescherming van de Allerhoogste. De woestijn is de plaats waar de HERE het Joodse volk Zijn wonderen heeft getoond. Blijkbaar zal dit tijdens “Jakobs benauwdheid” opnieuw gebeuren (vgl. Micha 7:15-20).

De duur van het verblijf in de woestijn wordt aangegeven als “twaalfhonderdzestig dagen”. Dezelfde periode wordt in het laatste bijbelboek meerdere malen genoemd. In Openb.11:2 lezen we, dat de volken “de heilige stad zullen vertreden, *tweeënveertig maanden lang*”. Gedurende die benarde tijd zullen er in Jeruzalem twee bijzondere Godsgetuigen optreden. In Openb.11:3 wordt van hen gezegd “Zij zullen profeteren *twaalfhonderdzestig dagen lang*, met zakken bekleed”. Over hun grootste tegenstander, het beest, wordt in Openb.13:5 opgemerkt: “Hem werd een mond gegeven die grote dingen en lasteringen sprak; en hem werd gezag gegeven om te handelen, *tweeënveertig maanden*”. Verderop in dit hoofdstuk zal de ziener nog opmerken: “En aan de vrouw werden de twee vleugels van de grote arend gegeven, opdat zij in de woestijn zou vliegen naar haar plaats, waar zij gevoed wordt *een tijd en tijden en een halve tijd*, buiten het gezicht van de slang” (Openb.12:14).

In de oudheid maakte men gebruik van een kalender, waarin het jaar bestond uit twaalf maanden van dertig dagen. Na verloop van enkele jaren werd er dan een schrikkelmaand ingelast om te voorkomen dat de seizoenen in een andere maand zouden gaan vallen. De ballingschap van het gelovige Israël in de woestijn zal blijkbaar drie-en-een-half jaar duren. Ze kan daarom op verschillende manieren worden aangeduid:

“een tijd, tijden en een halve tijd” ---- d.w.z. 1 plus 2 plus $\frac{1}{2}$ jaar, ofwel $3\frac{1}{2}$ jaar
 “tweeënveertig maanden” ---- 12 plus 2 x 12 plus $\frac{1}{2}$ x 12 is 42
 “twaalfhonderdzestig dagen” --- 360 plus 2 x 360 plus $\frac{1}{2}$ x 360 is 1260

Uit het feit, dat de periode van verdrukking in het boek vijf maal wordt genoemd en dat de tijdsduur met verschillende (maar qua totale lengte gelijke) aanduidingen wordt aangegeven, blijkt dat we de tijdsaanduidingen die Johannes geeft *letterlijk* moeten opvatten. Het boek Openbaring is immers geschreven om aan “de knechten van de Messias te tonen wat spoedig moet gebeuren” (Openb.1:1). De exacte vervulling van de voorzeggingen (b.v. die uit hoofdstuk 8 en 9) zal aantonen dat de boekrol betrouwbaar is, en dat de komst van de Messias werkelijk voor de deur staat. Ook de profetie betreffende de 1260 dagen zal uitkomen, want die geeft het eind van Israëls verdrukking aan en het moment waarop het messiaanse rijk zal aanbreken.

Op zulke voorzeggingen behoren wij nauwkeurig acht te geven. De HERE heeft immers gezegd: “Ik ben de eerste en Ik ben de laatste en buiten Mij is er geen God. Wie is als Ik – hij roepe het uit en verkondige het en legge het Mij voor – daar Ik toch het overoude volk in het aanzijn riep; en hetgeen in de toekomst gebeuren zal, mogen zij verkondigen. Weest niet verschrikt en vreest niet. *Heb Ik het u niet van oudsher doen horen en verkondigd?* Gij zijt mijn getuigen: is er een God buiten Mij? Er is geen andere Rots, Ik ken er geen” (Jes.44:6-8). “*Hoor naar Mij, Jakob, mijn geroepene, Ik ben dezelfde, Ik ben de eerste, ook ben Ik de laatste... Vergadert u allen en hoort. Wie onder hen heeft dit verkondigd? Hij, dien*

de HERE liefheeft, zal zijn welgevallen voltrekken aan Babel en zijn macht aan de Chaldeeën. Ik, Ik heb gesproken, ja Ik heb hem geroepen. Ik heb hem doen komen en hij zal voorspoed hebben op zijn weg. Nadert tot Mij, hoort dit: *Van de aanvang af heb Ik niet in het verborgene gesproken; ten tijde dat het geschiedt, ben Ik daar*” (Jes.48:12-16). De ware God onderscheidt zich van de afgoden doordat Hij historische feiten eeuwen van tevoren kan aankondigen en tenslotte altijd in het gelijk wordt gesteld. Geen van de afgoden is tot zoiets in staat.

Behalve de vijf maal herhaalde tijdsaanduiding in het boek Openbaring vinden we dezelfde bewoordingen ook twee maal in de profetie van Daniël. In Dan 7:25 wordt over een toekomstige heerser gesproken die veel overeenkomst heeft met het “beest” uit Openb.13:5. Van hem wordt gezegd: “Hij zal woorden spreken tegen de Allerhoogste, en de heiligen des Allerhoogsten te gronde richten; hij zal er op uit zijn tijden en wet te veranderen, en zij zullen in zijn macht gegeven worden voor *een tijd en tijden en een halve tijd*”. In Dan.12:7 wordt de duur van die “grote benauwdheid” bekrachtigd met een eed. Op de vraag “Hoelang toeft het einde?” krijgt Daniël het antwoord: “*Een tijd, tijden en een halve tijd*”. God, die niet liegen kan, heeft bij zichzelf gezworen dat de laatste verdrukking van het Joodse volk drieënehalf jaar zal duren. Hij heeft dat niet voor niets zeven maal in de Schrift laten optekenen.

Over de vlucht van de vrouw naar de woestijn vanwege de dreiging van de draak is reeds gesproken door de Here Jezus. Hij zei: “Wanneer u dan de gruwel van de verwoesting, waarvan gesproken is door de profeet Daniël, zult zien staan in de heilige plaats – laat hij, die het leest, erop letten! – laten dan zij die in Judéa zijn, vluchten naar de bergen; laat hij die op het dak is, niet naar beneden gaan om de dingen uit zijn huis te halen; en laat hij die op het veld is, niet terugkeren naar achteren om zijn kleed te halen. Wee echter de zwangeren en de zogenden in die dagen. En bidt dat uw vlucht niet ’s winters of op sabbat gebeurt. Want er zal dan een grote verdrukking zijn zoals er niet geweest is van het begin van de wereld af tot nu toe en ook geenszins meer zal komen” (Mat.24:15-21, vgl. Mar.13:14-19).

Voor de “gruwel der verwoesting”, een afgodsbeeld dat zal worden opgesteld om Israël van God te doen afvallen, en dat zich zal bevinden in de heilige plaats (d.w.z. in de stad Jeruzalem, of op de tempelberg), wordt ook in het boek Openbaring gewaarschuwd. We lezen immers, dat het “beest uit de aarde” tot hen die op de aarde wonen zal zeggen, “dat zij voor het beest dat de wond van het zwaard had en weer leefde, een *beeld* moesten maken. En het werd hem gegeven aan het beeld van het beest adem te geven, opdat het beeld van het beest ook zou spreken en maken dat allen die het beeld van het beest niet aanbaden, gedood zouden worden” (Openb.13:14-15). Dát is de aanleiding tot de vlucht van de vrouw. Inwoners van Judea die de Here trouw willen blijven en die het beeld van het beest daarom niet willen aanbidden, moeten naar de bergen vluchten om hun leven te redden. Ze komen dan in woestijnachtig gebied terecht. God zal hen daar op wonderlijke wijze onderhouden, zoals Hij Israël met manna spijzigde ten tijde van de Exodus.

Volgens vele uitleggers heeft de profeet Hosea al aangekondigd dat Israël in de eindtijd naar de woestijn moet vluchten, maar daar de HERE zal leren kennen en na korte tijd definitief in het beloofde land zal mogen terugkeren. De HERE heeft immers gezegd, dat Hij zijn ontrouwe echtgenote, Israël, “zal lokken, haar leiden in de *woestijn*, en spreken tot haar hart. Hij zal haar aldaar haar wijngaarden geven, en het dal Achor maken tot een deur der hoop. Dan zal zij daar zingen als in de dagen van haar jeugd, als ten dage toen zij trok uit Egypte” (Hos.2:14-15). Achor was het dal waar de dief Achan gestenigd werd, de eerste rustplaats in het beloofde land nadat het volk door de woestijn was getrokken (Joz.7:26). Blijkbaar zullen de Joden in de toekomst naar het oosten vluchten en na 3½ jaar via het dal Achor in hun land terugkeren.

12:7 En er kwam oorlog in de hemel: Michaël en zijn engelen hadden oorlog te voeren tegen de draak; ook de draak en zijn engelen voerden oorlog,

Vanwege het vijandelijk optreden van de draak tegenover de berende vrouw ontstaat er oorlog in de geestelijke werkelijkheid. “Michaël en zijn engelen” beginnen “de draak en zijn engelen” te bestrijden. Het is niet verwonderlijk, dat Michaël in deze strijd de leiding neemt. Hij is immers “één der voornaamste vorsten” (Dan.10:13), de onzichtbare engelvorst van het volk Israël (Dan.10:21), “de grote vorst, die de zonen van Daniëls volk terzijde staat” (Dan.12:1). In het Oude Testament was al voorzeggd dat deze machtige engel aan het begin van de “grote benauwdheid” (Dan.12:1) zou “opstaan” [d.w.z. ten strijde zou trekken, vgl. Psa.68:2]

Ongetwijfeld zal de aartsengel die het volk Israël hulp biedt (vgl. Judas:9) zijn veldtocht beginnen omdat God hem daartoe opdracht geeft (vgl. Heb.1:14). Spoedig zal blijken dat de draak voor een verloren zaak strijdt (vs.8).

Op dit moment kan satan nog voor Gods troon verschijnen, met name om de gelovigen aan te klagen. (Job 1:9-11, Zach 3:1). Er zijn nog altijd boze geesten te midden van de hemelsen (1 Sam.16:15, 2 Kron.18:18-22, Efe.6:12). Dat zal echter niet altijd zo blijven. Wanneer God Zijn grote macht opneemt en het koningschap aanvaardt, dan is het met satans heerschappij spoedig gedaan.

Sommige christenen menen dat de duivel bij Christus' eerste komst al uit de hemel werd geworpen. Voor deze opvatting beroepen zij zich op Luk.10:18, Joh.12:31 en Joh. 16:11. Dit beroep is echter ongegrond. Dat Jezus “satan als een bliksem uit de hemel zag vallen” (Luk.10:18) betekent niet, dat de boze op dat ogenblik uit de hemel werd gegooid, maar dat hij in grote woede afdaalde omdat de zeventig discipelen in Judea demonen aan het uitdrijven waren (vgl. Luk.10:17 en 10:19-20). Dat de “overste dezer wereld” na Jezus' intocht in Jeruzalem werd “buitengeworpen” (Joh.12:31) betekent niet, dat satan zijn macht over de aarde toen verloor. Het wil zeggen, dat Jezus, de ware overste van de wereld, destijds verworpen en gekruisigd werd. De wereld heeft haar vonnis toen gevelde, en haar rechtmatige Koning onschuldig veroordeeld (vgl. Joh.12:32-33).

DE VROUW

De opvatting, dat satan bij Christus' eerste komst al uit de hemel werd geworpen, is dus gebaseerd op een onjuiste interpretatie van enkele evangelieteksten. Volgens de bijbel zal de boze pas worden uitgeworpen op de dag des Heren, bij het aanbreken van het tijdperk van de grote verdrukking (Dan.12:1, Openb.12:7 e.v.).

12:8 maar hij kon geen standhouden, en hun plaats werd in de hemel niet meer gevonden.

In de hemel is de strijd spoedig beslist: de draak en zijn engelen delven het onderspit. "Hun plaats werd in de hemel niet meer gevonden" kan ook betekenen: "Geen plaats voor hen werd er nog in de hemel gevonden". Dezelfde Griekse uitdrukking wordt gebruikt in Openb.20:11. Boze geesten hebben dan voor het laatst een voet in de hemel gezet. Vanaf dat ogenblik komen ze er niet meer binnen. Onder het "heer des hemels" worden ze niet langer geduld.

12:9 En de grote draak werd (op de aarde) geworpen, de oude slang, die genaamd wordt duivel en de satan, die de gehele wereld verleidt: hij werd op de aarde geworpen en zijn engelen met hem.

Nu satan met zijn trawanten uit de hemel is verdreven, kan hij zich alleen nog maar op aarde bewegen. De nederwerping uit de hemel is de eerste, beslissende, nederlaag die de boze wordt toegebracht – spoedig zal het ook met zijn macht op aarde zijn gedaan (vgl. vs.12). Na drie-en-een-half jaar zal hij worden geketend en in de afgrond worden opgesloten (Openb.20:2). Zijn gevangenschap aldaar zal duizend jaar duren (Openb. 20:2,3,4,5,6,7). Dan zal hij voor korte tijd worden losgelaten om de volken nog éénmaal te verleiden (Openb.20:7-10). Voor de rest van de "eeuwen" komt hij in de poel van vuur en zwavel terecht waar hij samen met het beest en de valse profeet voortdurend gepijnigd zal worden (Openb.20:10).

Johannes steekt zijn blijdschap over de nederlaag van satan niet onder stoelen of banken. In de grondtekst klinken zijn woorden als een loflied. "Gewórpen werd de draak... gewórpen op de aarde, en zijn engelen met hem!". Hoewel de strijd nog niet definitief is beslist, zal de capitulatie van de boze spoedig volgen. In de onzichtbare wereld heeft "D-day" al plaatsgevonden.

In Johannes' vreugdekreet wordt de duivel op vijf verschillende manieren aangeduid. "De grote draak" wijst vanzelfsprekend terug naar het "teken" uit vers 3, naar de heerschappij die hij heeft uitgeoefend via de wereldrijken en hun staatshoofden. "De oude slang" is een verwijzing naar de slang uit het paradijs (Gen.3), het wezen dat de mensheid in het ongeluk heeft gestort waarna ook de rest van de schepping aan een vloek werd onderworpen. "*Diabolos*" betekent lasteraar of kwaadspreker, hij die verdeeldheid zaait, die een wig tracht te drijven tussen de mens en God, en tussen mensen onderling. "*Satan*" betekent tegenstander, de persoon die de komst van het messiaanse rijk tegenwerkt en die Gods plannen en bedoelingen tracht te weerstreven. "Die de gehele wereld

verleidt” laat zien dat het denken van de mensenwereld, de *oikoumene*, voortdurend onder invloed van de boze heeft gestaan. “Wij weten... dat de hele wereld in het boze ligt” schreef Johannes in zijn eerste brief (1 Joh.5:19). De apostel Paulus noemde satan “de god dezer eeuw” en verklaarde dat hij de gedachten van de ongelovigen heeft verblind (2 Kor.4:3-4). Hij is “de geest die nu werkt in de zonen der ongehoorzaamheid” (Efe.2:2).

12:10 En ik hoorde een luide stem in de hemel zeggen: Nu is verschenen het heil en de kracht en het koningschap van onze God en de macht van zijn Gezalfde; want de aanklager van onze broeders, die hen dag en nacht aanklaagde voor onze God, is nedergeworpen.

Op dit beslissende keerpunt van het visioen hoorde Johannes een luide stem, als van een heraut, in de hemel zeggen: “Nú is verschenen het heil en de kracht en het koningschap van onze God, en de macht van zijn Gezalfde”. Eeuwenlang hebben gelovigen om de komst van dat koningschap gebeden, maar zelfs nu is het er nog niet. God heeft zijn grote macht nog niet opgenomen en het koningschap nog niet aanvaard. We moeten nog altijd bidden: “Uw koninkrijk kome!” Maar op het moment dat de zevende bazuin zal klinken (Openb.11:15-17) en Michaël opdracht ontvangt om de draak te gaan bestrijden (Openb.12:7), op dát moment zal Gods koningschap gestalte krijgen. Voor “verschenen” staat in de grondtekst *egeneto*, een verbuiging van het werkwoord *ginomai*. In feite staat er: “Nu *werd* het heil en de kracht en het koningschap van onze God” – nu kreeg het eindelijk gestalte. Gedurende vele duizenden jaren had God zich op de achtergrond gehouden en niet ingegrepen. Maar nu is Hij “opgestaan tot de strijd” (vgl. Psa.68:1). Met zijn tegenstanders zal Hij korte metten maken.

Het koningschap is dan “geworden”, omdat “de aanklager van onze broeders, die hen dag en nacht aanklaagde voor onze God, is neergeworpen” [vgl. Mat.12:28]. Bij het woord “broeders” denken christenen aan hun medegelovigen. Toch is het de vraag of in het boek Openbaring onder “broeders” gelovigen in het algemeen worden verstaan. Aan het eind van het boek wordt immers verteld, dat Johannes de engel die hem het nieuwe Jeruzalem toonde, wilde aanbidden. Waarop de engel antwoordde: “Zie toe, dat u dat niet doet! Ik ben een medeslaaf van u en van uw *broeders, de profeten*, en van hen die de woorden van dit boek bewaren; aanbid God!” (Openb.22:8-9, vgl. Openb.19:10). Met “hen die de woorden van dit boek bewaren” worden wellicht alle gelovigen bedoeld. Met de “broeders” van Johannes worden volgens deze tekst echter “de profeten” aangeduid. Niet alle gelovigen zijn profeten (vgl. 1 Kor.12:29).

In zijn vierde nachtgezicht zag Zacharia de hogepriester Jozua vóór de Engel des HEREN staan, terwijl de satan aan zijn rechterhand stond om hem aan te klagen (Zach.3:1). In dat gezicht zei de Engel tot de satan: “De HERE bestraffe u, satan, ja de HERE, die Jeruzalem verkiest, bestraffe u; is deze niet een brandhout uit het vuur gerukt?” (Zach.3:2).

Zacharia’s visioen betreffende Jozua staat op de achtergrond van het roepen van de heraut in Openb.12:10. Zoals de duivel de hogepriester aanklaagde,

die na de terugkeer van het Joodse volk uit de Babylonische ballingschap de tempeldienst moest herstellen, zo zal satan profeten, die de inwoners van Juda en Jeruzalem tot geloof en bekering oproepen (vgl. Openb.11:10 en 11:4), dag en nacht bij God aanklagen. Wanneer de boze en zijn trawanten echter uit de hemel zijn verdreven, dan zal er aan het optreden van de aanklager een einde komen.

12:11 En zij hebben hem overwonnen door het bloed van het Lam en door het woord van hun getuigenis, en zij hebben hun leven niet liefgehad, tot in de dood.

Na de overwinning van Michaël en zijn engelen op de draak (vs.7-9) zouden we verwachten, dat er een loflied op deze engelvorst werd aangeheven. In werkelijkheid worden echter niet Michaël en zijn legermacht geprezen, maar “broeders” op aarde, die de boze hebben overwonnen. “Broeders” is in het Grieks *adelphoi*, d.w.z. leden van hetzelfde gezin, broeders zowel als zusters (Duits: *Geschwister*).

Van deze “broeders” wordt gezegd: “zij hebben hem overwonnen door het bloed van het Lam en door het woord van hun getuigenis, en zij hebben hun leven niet liefgehad, tot in de dood”. Als spreekbuizen van de Here zijn ze hun Opdrachtgever trouw gebleven. Daarvoor hebben ze een hoge prijs moeten betalen. Vanwege “het woord van hun getuigenis” werden ze door velen gehaat. Vanwege de boodschap die ze verkondigden werden ze uiteindelijk zelfs ter dood gebracht.

Opnieuw blijkt, dat een bijzondere categorie van gelovigen als “broeders” wordt aangeduid, de profeten van de eindtijd. Van gelovigen in het algemeen kan immers niet gezegd worden dat ze als martelaren gestorven zijn.

In hoofdstuk 11 lezen we echter van twee getuigen, die in de stad Jeruzalem twaalfhonderdzestig dagen lang zullen profeteren (Openb.11:3). Zolang hun taak niet is volbracht, zijn ze onkwetsbaar (Openb.11:5-6). Maar “wanneer zij hun *getuigenis* voleindigd zullen hebben, zal het beest dat uit de afgrond opstijgt, oorlog met hen voeren en hen overwinnen en hen *doden*” (Openb.11:7). Die twee zijn inbegrepen bij de groep van broeders, die volgens de spreker de overwinning hebben behaald. In Openb.11:10 worden zij *profeten* genoemd.

De groep van profeten is echter groter, want in hoofdstuk 6 bleek, dat na het openen van het vijfde zegel velen werden “*geslacht* om het woord van God en om het *getuigenis* dat zij hadden”. Zij moesten “een korte tijd rusten, totdat ook het getal vol zou zijn van hun medeslaven en hun *broeders*, die *gedood* zouden worden evenals zij” (Openb.6:9-11). De “zielen” die Johannes in het zegelvisioen zag, behoren ook tot de “broeders” die de boze hebben overwonnen. De “medeslaven” worden in hoofdstuk 20 opnieuw vermeld, het zijn “hen die om het getuigenis van Jezus en om het woord van God onthoofd waren”. Bij de komst van de Messias zullen ze opstaan en met Hem mogen regeren (Openb.20:4).

De uitdrukking “*geslacht* om het woord van God en om het getuigenis dat zij hadden” wijst op het sterven als martelaar na een optreden als profeet. Dezelfde uitdrukking vinden we in Openbaring 1:1-2. We lezen daar:

“Openbaring van Jezus Christus, die God Hem heeft gegeven om zijn slaven te tonen wat spoedig moet gebeuren, en Hij heeft die door zijn engel gezonden en aan zijn slaaf Johannes te kennen gegeven. Deze heeft *het woord van God betuigd en het getuigenis van Jezus Christus*, alles wat hij heeft gezien”. “Het woord van God en het getuigenis van Jezus Christus” is hier een aanduiding van de visioenen die in het laatste bijbelboek worden beschreven. Dat boek wordt in Openb.22:10 een *profetie* genoemd.

Dezelfde uitdrukking wordt opnieuw gebruikt wanneer Johannes zijn roepingsvisioen gaat beschrijven. “Ik, Johannes... kwam op het eiland dat Patmos heet, *om het woord van God en het getuigenis van Jezus*” (Openb.1:9). Uit een vergelijking van Openb.1:2 en 1:9 blijkt, dat de ziener daarmee bedoelt: “Ik, Johannes... kwam op het eiland Patmos om daar de Godsspraak betreffende Jezus te ontvangen, die ik voor u te boek heb gesteld”.

Aan de strijd van Michaël tegen de draak is blijkbaar het een en ander voorafgegaan. God heeft aan Zijn verbond met Israël gedacht, en na lang stilzwijgen de stem van profetie opnieuw doen klinken. Profeten hebben het Joodse volk tot bekering opgeroepen. Het kostte hun het leven. Toch was hun prediking noodzakelijk om Gods “vrouw” een lichtdraagster te doen zijn. Mede dankzij hún arbeid heeft die vrouw een mannelijke eersteling gebaard, die plotseling werd weggerukt naar God en zijn troon (Openb.12:5). Michaël heeft de draak pas aangevallen, toen die “het mannelijk wezen” dreigde te vernietigen. Het volk Israël staat immers onder zijn speciale bescherming (Dan.12:1). Vanwege deze voorgeschiedenis is het logisch dat de stem in de hemel de “broeders” prijst. Zij hebben de eerste klap van de draak opgevangen. Michaël is pas later in actie gekomen.

Over de profeten wordt gezegd, dat zij de aanklager hebben “overwonnen door het bloed van het Lam”. Aangezien er een volmaakt zondoffer is gestort, was de aanklacht tegen hen ongegrond en werd door de Rechter van de hand gewezen. Christus had hen van hun zonden verlost door Zijn bloed (volgens een andere lezing: van hun zonden gewassen, zie Openb.1:5, vgl. Openb.5:9, 7:14; Joh.1:29, 1 Joh.1:7, Heb.9:13-14, 10:4,14).

“Overwonnen... door het woord van hun getuigenis” is een merkwaardige volzin, gezien het feit dat deze broeders hun getuigenis met de dood hebben moeten bekopen. In mensenogen lijkt het alsof hun *tegenstanders* hebben overwonnen. Maar die overwinning is slechts tijdelijk en slechts schijn. “Wie zijn leven liefheeft”, heeft de Here Jezus eens gezegd, “verliest het, maar wie zijn leven haat in deze wereld, zal het bewaren tot het eeuwige leven” (Joh.12:25, vgl. Mar.8:35, Mat.10:39, 16:25; Luk 9:24, 17:33). De draak is er niet in geslaagd om de broeders uit angst te laten zwijgen. Tot aan hun gewelddadige dood hebben ze Gods woord laten klinken en dat woord zal uiteindelijk beslist vrucht dragen (Jes.55:11).

12:12 Daarom verheugt u, gij hemelen en wie daarin wonen. Wee de aarde en de zee, want de duivel is tot u nedergedaald in grote grimmigheid, wetende, dat hij weinig tijd heeft.

De hemelen worden opgeroepen om zich te verheugen, aangezien ze zijn verlost van de aanwezigheid van boze geesten (vs.8,10). Voor “wie daarin wonen” staat in de grondtekst *en autois skenountes*, letterlijk: wie daarin tabernakelen, wie daar wonen in een tent. Dezelfde Griekse uitdrukking komt voor in Openb.7:15 (“Hij die op de troon zit zal Zijn tent over hen uitbreiden”, letterlijk: zal over hen tabernakelen) en ook in Openb.13:5 (het beest lastert Gods “naam en Zijn tent en hen die in de hemel wonen”, letterlijk: Zijn tabernakel en hen die in de hemel tabernakelen). De “tent van God” wordt in Openb.21:3 nogmaals genoemd. In dat vers wordt opgemerkt dat de Here na de komst van de nieuwe hemel en de nieuwe aarde zal “tabernakelen” bij de mensen. In Joh.1:14 komt de uitdrukking eveneens voor (het vleesgeworden Woord heeft onder ons “getabernakeld”).

Bij “wie daarin wonen” moeten we in de eerste plaats denken aan schepselen die in de voorafgaande hoofdstukken waren genoemd: Het Lam (5:6), de vier levende wezens (4:6), de vierentwintig oudsten (4:4), de tienduizenden tienduizendtallen en duizenden duizendtallen van engelen (5:11).

Een “tabernakel” of “tent” is in de Schrift doorgaans de aanduiding van een tijdelijk verblijf. Een tent kan men immers opbreken en op een andere plaats weer opzetten. Het vleesgeworden Woord heeft 33 jaar lang onder het Joodse volk gewoond. Dat God op de nieuwe aarde bij de mensen zal wonen, wil niet zeggen dat de “eeuwige toestand” dan is aangebroken. Op de fase waarin Hij *bij* de mensen woont, zal namelijk een situatie volgen waarbij Hij *in* hen zal wonen en “alles *in* allen” zal zijn (1 Kor.15:28). Van de engelen wordt wellicht gezegd dat ze in de hemelen “tabernakelen” (niet permanent wonen), omdat zij regelmatig worden uitgezonden “ter wille van hen die het heil zullen beërven” (Heb.1:14).

Over de nederwerping van satan mogen de hemelen zich verheugen, maar over “de aarde en de zee” (of: het land en de zee, d.w.z. Israël en de volken) roept de stem een “wee” uit. Ontzaglijke gerichten zullen land en zee nog treffen alvorens het koningschap van God ook daar zichtbaar kan worden. De duivel is tot de aarde en de zee neergedaald “in grote grimmigheid, wetende, dat hij weinig tijd heeft”. De tegenstander beseft dat de slag in de hemelen de eerste stap is op de weg naar zijn totale nederlaag.

Hoeveel tijd de boze nog rest, wordt in het boek Openbaring nadrukkelijk vermeld: “een tijd, tijden en een halve tijd”, d.w.z. 3½ jaar (12:14), 1260 dagen (12:6) of 42 maanden (13:5). De “grote grimmigheid” van satan houdt in dat hij een wanhopige campagne start om het volk Israël in geestelijk en lichamelijk opzicht te vernietigen, teneinde de komst van het Godsrijk te vertragen. De details van die campagne worden in het dertiende hoofdstuk van de Openbaring beschreven.

12:13 En toen de draak zag, dat hij op de aarde was geworpen, vervolgde hij de vrouw, die het mannelijke kind geboort had.

In de verzen 10-12 werd Johannes' beschrijving van zijn visioen onderbroken. Johannes was daar niet meer zelf aan het woord, maar de stem in de hemel. Vanaf vers 13 vervolgt de ziener zijn verhaal. Zodra de draak beseft dat hij op aarde is geworpen, begint hij de vrouw die het mannelijk kind gebaard heeft, te achtervolgen.

Voor "het mannelijk kind" staat in de grondtekst opnieuw *arsen*, d.w.z. een mannelijk wezen. "Vervolgen" is in het Grieks *diookoo*, een werkwoord dat in het Nieuwe Testament dikwijls voor de vervolging van Jezus' discipelen wordt gebruikt (zie b.v. Mat.5:10-12, 5:44, 10:23, 23:34). De grondbetekenis is: gehate personen overal achterna zitten, met de bedoeling om hen te verdelgen.

12:14 En aan de vrouw werden de twee vleugels van de grote arend gegeven om naar de woestijn te vliegen, naar haar plaats, waar zij onderhouden wordt buiten het gezicht van de slang, een tijd en tijden en een halve tijd.

De vrouw die Johannes in zijn visioen zag, geniet de bescherming van de Here. Dankzij die bescherming is ze plotseling verdwenen, zodat de draak er niet in slaagt om haar in te halen. Aan haar worden "de twee vleugels van de grote arend gegeven".

De meeste uitleggers verwijzen bij dit vers naar Exod.19:4, waar de HERE verklaart dat Hij Israël "op arendsvleugelen" vanuit Egypte naar de berg Sinai heeft gedragen (vgl. ook Deut.32:11-12). Het is aannemelijk, dat we de uitdrukking "de twee vleugels van de grote arend" als beeldspraak moeten opvatten. "De grote arend" is spreekwoordelijk voor snelheid (zie Job 9:25-26, Hab.1:8) en kracht (zie Jes.40:30-31). Uit Johannes' woorden mogen we niet concluderen, dat de letterlijke vleugels van een bepaalde vogel aan de vrouw worden gegeven. Het lidwoord wordt hier op een generaliserende manier gebruikt. Elke arend bezit twee vleugels, die hem zijn snelheid verlenen. Hoewel er in het boek Openbaring al eens eerder een arend was vermeld (Openb.8:13), werd van die vogel *niet* gezegd dat hij "groot" of snel was. De vogel in hoofdstuk 8 fungeerde als een voorbode van rampspoed, zoals de verschijning van een gier in de woestijn erop wijst, dat de dood van een prooi nabij is (Mat.24:28). De betekenis van Openb.12:14 is waarschijnlijk: "God gaf de vrouw het vermogen om met grote snelheid weg te vluchten naar de woestijn".

"Werd gegeven" wijst op de uitvoering van een hemels raadsbesluit (zie Openb.8:2, 9:1 en 9:3). Van de plaats in de woestijn waar de vrouw heenvliegt, wordt gezegd dat deze zich "buiten het gezicht van de slang bevindt" en dat zij daar zal worden "onderhouden". We kunnen hierbij aan de geschiedenis van de profeet Elia denken. God had voor hem "plaats bereid" aan de beek Krith, zodat de goddeloze koningin Izebel hem niet kon vinden (1 Kon.17:3,5). Bovendien had de Here in zijn onderhoud voorzien: Hij had raven opdracht gegeven om tweemaal daags brood en vlees naar de beek te brengen (1 Kon.17:6). Omdat de Here in het onderhoud van Elia voorzag, wist deze zich geruime tijd schuil te houden. Vanwege de droogte in het land bevatte de beek op een gegeven ogenblik

echter geen water meer. Toen kreeg hij opdracht om buiten het land onderdak te gaan zoeken, te Sarfath in Sidon, waar de HERE hem een nieuwe “plaats” had bereid (1 Kon.7:7-8). Pas na drie-en-een-half jaar dook hij weer in Israël op, net zoals de “vrouw” gedurende “een tijd, tijden en een halve tijd” in de woestijn zal blijven (Luk.4:25, Jak.5:17).

Details betreffende de vlucht worden in Openb.12 niet vermeld. Daarover kunnen we wél lezen in Openb.13, en in de synoptische evangeliën (Mat.24:15-22). De “vrouw” is de verbondspartner van de Here. Zij bestaat uit Israëlieten die aan de wet van Mozes willen vasthouden, en die weigeren om te knielen voor de antichrist.

12:15 En de slang wierp uit haar bek water achter de vrouw als een stroom, om haar door de stroom te laten medesleuren.

Uit vers 15 blijkt opnieuw, dat we de arendsvleugels uit het vorige vers als beeldspraak moeten opvatten. Een letterlijke arend heeft immers geen last van een overstroming, hij kan er overheen vliegen. Vluchtelingen die in bergachtig terrein een goed heenkomen zoeken, kunnen echter worden weggespoeld wanneer er een vloedgolf uit een wadi komt.

Over de “stroom” die de draak opwekt, lopen de meningen van christenen uiteen. In commentaren wordt bij dit vers naar Jes.8, Jer.46 en Dan.11 verwezen. In Jes.8:7-8 lezen we: “Zie, de Here doet opkomen de machtige en geweldige wateren van de rivier, de koning van Assur met al zijn heerlijkheid; deze zal buiten zijn beddingen stijgen en buiten al zijn oevers rijzen, binnendringen in Juda, overstromen en steeds verder om zich heen grijpen, reiken tot aan de hals”. Over Farao Necho heeft Jeremia geprofeteerd: “Wie is het, die komt opzetten als de Nijl, wiens wateren bruisen als rivieren? Egypte komt opzetten als de Nijl, terwijl de wateren bruisen als rivieren, en zegt: Oprukken zal ik, ik zal de aarde overdekken, ik zal verdelgen steden met inwoners en al!” (Jer.46:7-8). In het boek Daniël lezen we: “De koning van het noorden... zal... als een overstroming steeds verder om zich heen grijpen. Ook het Sieraadland zal hij binnenvallen” (Dan.11:40). Op grond van zulke teksten beweren de meeste uitleggers, dat we de stroom uit de bek van de draak niet letterlijk moeten opvatten. Het zou beeldspraak zijn voor een militaire operatie (vgl. Openb.17:15).

De verwijzing naar Jesaja, Jeremia en Daniël is echter ongegrond. In het Oude Testament wordt duidelijk *aangegeven* dat onder de “wateren van de rivier” legermachten moeten worden verstaan. In Openb.12 spreekt Johannes echter niet over “legers als een stroom”, of een “overstromende vloed van volken”, maar over *water* als een stroom. “Als een stroom” is beeldspraak, het “water” is blijkbaar letterlijk. Draken, of *tannim*, zijn in het bijbels spraakgebruik immers waterdieren.

Uit wat er in het vervolg van dit bijbelboek over de stroom wordt gezegd (dat de vrouw erdoor kan worden “meegesleurd”, en dat de aarde het water zal “verzwelgen”) blijkt ook, dat we aan letterlijk water moeten denken.

12:16 En de aarde kwam de vrouw te hulp en de aarde opende haar mond en verzwoeg de stroom, die de draak uit zijn bek had geworpen.

Opnieuw blijkt, dat de vrouw die Johannes zag, door de Here wordt beschermd. De aarde komt de vrouw te hulp, zij “opent haar mond” en “verzwelgt de stroom”.

Dat de aarde haar mond kan openen, lezen we ook in de geschiedenis van Korach, Datan en Abiram (Num.16:30-33, 26:10; Deut.11:6). De profeet Micha heeft aangekondigd dat wanneer God zich opnieuw over Israël zal ontfermen en haar ongerechtigheid niet meer zal gedenken, Hij het Joodse volk wonderen zal laten zien als in de dagen, toen het uit Egypte toog (Micha 7:15-20). Eén van die wonderen is zichtbaar, dat de aarde “haar mond zal openen” om de Israëlieten te beschermen.

Vanwege een bijzonder natuurverschijnsel (wellicht een aardbeving) zal de aardkorst zich openen en het water verzwelgen waarmee de draak de vrouw dacht mee te sleuren. De stroom die satan opwekt wordt door een Goddelijk ingrijpen onschadelijk gemaakt.

12:17 En de draak werd toornig op de vrouw en ging heen om oorlog te voeren tegen de overigen van haar nageslacht, die de geboden van God bewaren en het getuigenis van Jezus hebben.

De draak bespeurt, dat zijn toeleg is mislukt. Zijn woede tegen de vrouw wordt er alleen maar heviger door. Hij gooit het over een andere boeg, door het offensief op een nieuw front te beginnen. Behalve de mannelijke zoon die zij zojuist had geboord (vs.5) bezit de vrouw nog andere kinderen. Mensen die “de geboden van God bewaren en het getuigenis van Jezus hebben”. Wetsgetrouwe Joden die buiten het land Israël wonen, in vrijwel alle landen van de wereld. Vereerders van God die de profetie van Johannes (of het hele Nieuwe Testament) in hun bezit hebben. Omdat vele voorzeggingen van het boek Openbaring al zijn uitgekomen of bezig zijn om in vervulling te gaan, zijn deze Joden tot geloof gekomen. Aangezien ze zich buiten Israël bevinden, behoren ze niet tot de “vrouw” die naar de woestijn is gevlucht. Op hén denkt de draak zijn woede te kunnen koelen. In Openb.13 en 14 wordt meegedeeld, hoe hij tegen hen “oorlog voert”. Hij wil hen dwingen om het beeld van het beest te aanbidden en het merkteken van zijn naam te ontvangen (Openb.14:11-12). De “heiligen” zullen echter in hun trouw volharden en zich liever laten onthoofden dan aan de dwang van de boze toe te geven (vgl. Openb.13:9-10, 14:12, 20:4). Ook *dit* “nageslacht van de vrouw” zal eens met de Messias op aarde mogen heersen. Aan het begin van het duizendjarig rijk zal het weer levend worden en uit de dood mogen opstaan om met Christus te gaan regeren (Openb.20:4). Hun taak in het Godsrijk lijkt op die van het “mannelijk kind”, dat plotseling was weggerukt naar God en zijn troon.

12:18 En hij bleef staan op het zand der zee.

Van vers 18 bestaan in de bijbelhandschriften verschillende varianten. In de betrouwbaarste handschriften staat “*hij* [d.w.z. de draak] bleef staan op het zand der zee”. Vers 18 behoort dan bij hoofdstuk 12. De draak wil oorlog gaan voeren tegen de overigen van Israëls nageslacht. Voor dat doel maakt hij gebruik van “het zand der zee”, d.w.z. ontelbare mensen uit de volken. Hoe hij van die personen gebruik zal maken om de gelovige Joden te vervolgen, wordt in de volgende hoofdstukken medegedeeld.

In andere handschriften luidt vers 18: “En *ik* [Johannes, de ziener] bleef staan op het zand der zee”. Indien deze lezing juist is, dan behoort vers 18 bij hoofdstuk 13. Johannes, die zijn visioenen op het eiland Patmos ontving (Openb.1:9), bleef staan op het strand. Daar kreeg hij een visioen, waarbij hij uit de zee een monster zag opkomen (Openb.13:1).

De meeste bijbelvertalers hebben de eerste lezing van het vers gevolgd, aangezien die in de oudste handschriften voorkomt. Uit Openb.20:8 blijkt, dat “het zand der zee” als beeldspraak wordt gebruikt voor ontelbare mensenmassa’s. Wanneer de naties “die aan de vier hoeken van de aarde zijn, Gog en Magog” aan het eind van het duizendjarig rijk door de satan worden misleid en tot de oorlog tegen Israël worden verzameld, dan zal hun getal zijn “als het zand der zee”.

Binnen het boek Openbaring gaan het letterlijke en het figuurlijke soms vloeïend in elkaar over. In 12:18 is dat vermoedelijk ook het geval. “Zand der zee” kan beeldspraak zijn voor de miljarden uit de volken. Maar de uitdrukking kan ook een letterlijke betekenis hebben. In Johannes’ visioen bevond de draak zich in het land *Israël* nadat hij op aarde was geworpen. Vanuit Judea wierp hij water naar het oosten om de naar de woestijn vluchtende Joden om te brengen (vs.15). Toen die opzet mislukte, “ging hij heen” naar de *andere* grens van het beloofde land: de kustlijn in het westen. Het beest dat Johannes in zijn volgende visioen “uit de zee” ziet opstijgen, komt vanuit het land Israël gezien uit *westelijke* richting. Het is een westerse grootmacht. Verwonderlijk is dat niet. De grootste gemeenschappen van Joden buiten het beloofde land bevinden zich immers in de westerse wereld.

Samenvatting

In het twaalfde hoofdstuk van het boek Openbaring blijkt dat er gedurende de periode van “Jakobs benauwdheid” binnen het Joodse volk tenminste vijf groepen mensen met verschillende lotsbestemmingen zullen zijn. Zie onderstaande tabel:

Zinnebeeld	Werkelijkheid	Lot in de eindtijd	In toekomstige eeuw
De vrouw (12:1)	Israël voor zover het Gods verbond trouw blijft	Vlucht naar de woestijn, waar zij Gods bescherming geniet (12:6,14-16)	Onderdanen van de Messias in het Land, lichtdragers en onderwijzers van de volken
Sterren des hemels die op aarde worden geworpen (12:4)	Joden die van God afvallig worden	Geen rust! (14:11b)	Een eeuwig oordeel (14:10-11a)
De zoon, de mannelijke (12:5)	Een uitverkoren groep Joden, toekomstige heersers over de volken	Plotselinge opname in de hemel (12:5)	Een bestuursfunctie in het koninkrijk, ambassadeurs van de Messias bij de volken (12:5)
Broeders van de ziener en de engelen (12:10)	Profeten van de eindtijd	Een gewelddadige dood (12:11)	Loon (11:18), Regeren met Christus (20:4)
Overigen van het nageslacht van de vrouw (12:17)	Joden buiten het land die God trouw blijven	Gevangenschap en dood (13:9-10)	Leven en regeren met Christus (20:4)

Literatuur

- Bultema, H. (1921) *Verklaring van de Openbaring*. Muskegon, Michigan: Bereer
- Bullinger, E.W. (1935) *The Apocalypse, or The Day of the Lord*. London: Eyre & Spottiswoode
- Knoch, A.E. (1935) *The Unveiling of Jesus Christ, commonly called The Revelation of St. John, with a revised Concordant Version*. Los Angeles, California: Concordant Publishing Concern.
- Le Roy, J.J. (1846) *Beschouwing der Voorzeggingen des O. en N. Testaments betreffende het nog Toekomstige, in overeenstemming met elkander en met de Openbaring van Johannes*. Amsterdam: Hoogkamer & Co. en H.Höveker
- Pauptit, G.J. (1935) *Het anti-goddelijk trio: satan, de mensch der zonde, de valsche profeet*. Warffum: Uit de Schriften.
- Pearlman, M. (1975) *De Makkabeeën*. Bussum: Unieboek [Fibula-Van Dishoeck]
- Seiss, J.A. (1892) *De komende Christus, aangekondigd in het boek der Openbaring van Jezus Christus*. Brussel: Evangelisatie-Drukkerij [2 delen]
- Welch, C.H. (1939) *"This Prophecy" being an Exposition of the Book of Revelation*. London: Philip Dive.